

The Buru Quartet ของปราโมทยา อนันต์ ตูร์*: บทสรรเสริญความเป็นชาติอินโดนีเซีย จากมุมมองของชาวชวา

อินดา พรหมพยัคฆ์

การค้นพบเส้นทางเดินเรือมาสู่ตะวันออกโดยอ้อม
แหลมกู๊ดโฮปและได้ขึ้นฝั่งครั้งแรกที่แหลม
กาลีกัตในอินเดียเป็นครั้งแรกเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษ
ที่ 15 ของวาสโก ดา กามา ทำให้ตะวันตกสามารถติดต่อ
ทำการค้ากับอินเดียและดินแดนในตะวันออกได้โดยตรง
เป็นครั้งแรก โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าในคาบสมุทราหรับ
ยุคแรกของการค้ากับตะวันออกได้สร้างความมั่งคั่งเป็น
อย่างมากให้กับโปรตุเกส และทำให้โปรตุเกสกลายเป็น
มหาอำนาจทางทะเลอยู่ช่วงหนึ่ง โปรตุเกสได้พยายาม
อย่างมากที่จะผูกขาดการค้าเครื่องเทศโดยการกำหนด
ให้การค้าเครื่องเทศทั้งหมดในทะเลอินเดีย เป็นสิทธิ
สงวนของโปรตุเกสเพียงเท่านั้น แม้ว่าโปรตุเกสจะใช้
ความเป็นมหาอำนาจทางทะเลของตนควบคุมการค้า
ระหว่างดินแดนเหล่านี้เพื่อกีดกันชาวอาหรับจากการค้า
เครื่องเทศ โดยการกำหนดให้เรือทุกลำที่เดินทางผ่าน
น่านน้ำแถบนี้ต้องจ่ายภาษีผ่านทะเล แต่โปรตุเกสก็
ไม่สามารถผูกขาดการค้าเครื่องเทศเอาไว้ในอุ้งมือของตน
ได้อย่างมั่นคงถาวร เนื่องจากเรือช่วยทางการค้าที่มี
อยู่เดิมของชาวอาหรับที่คุ้นเคยกับชาวพื้นเมืองในดิน

แดนแถบนี้เป็นอย่างติมานาน ทำให้โปรตุเกสไม่สามารถ
ควบคุมการค้าเครื่องเทศเอาไว้ได้

ดังนั้นเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับการค้าเครื่องเทศ
ของตนในดินแดนตะวันออก โปรตุเกสจึงเริ่มยึดครอง
ดินแดนบริเวณหมู่เกาะเครื่องเทศ ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่ง
ของอินโดนีเซียในปัจจุบัน เพื่อผูกขาดสินค้าเครื่องเทศ
ไม่ให้คนอื่นเข้ามาซื้อสินค้าแข่งกับตน และบีบให้ชาว
พื้นเมืองต้องขายเครื่องเทศให้กับตนเท่านั้น จารีตของ
การยึดครองดินแดนเพื่อผูกขาดตลาดการค้าเช่นนี้ได้
กลายเป็นแบบแผนปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนาน โดยเฉพาะ
ในยุคของการแข่งขันกันล่าอาณานิคมในคริสต์
ศตวรรษที่ 17-18 ที่ตะวันตกพยายามเข้ามายึดครอง
ดินแดนในตะวันออกเกือบเบ็ดเสร็จ เพื่อผูกขาดตลาด
สินค้าวัตถุดิบที่จะนำไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรมใน

* Pramoedya Ananta Toer, This Earth of Mankind: Child of All Nations: Footsteps: และ House of Glass แปลจากภาษาอินโดนีเซียเป็นภาษาอังกฤษโดย Max Lane (Penguin Books, 1990).

ตะวันตก และขณะเดียวกันก็ได้ใช้อาณานิคมของตนเป็นตลาดระบายสินค้าจากยุโรป

ความมั่งคั่งของโปรตุเกสจากการค้าเครื่องเทศ ทำให้ตะวันตกชาติอื่นๆ สนใจจะเข้ามาแย่งชิงการครอบครองดินแดนแถบนี้ โดยเฉพาะหมู่เกาะเครื่องเทศและหมู่เกาะชวา จนในที่สุดเมื่อโปรตุเกสเริ่มเสื่อมอำนาจลง บริษัทอินเดียตะวันออก หรือ VOC ของดัตช์ก็เริ่มเข้ามายึดครองหมู่เกาะชวาตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 17 จนกระทั่งเมื่อบริษัท VOC ล้มละลายเมื่อ ค.ศ. 1799 รัฐบาลฮอลแลนด์จึงได้เข้ายึดครองหมู่เกาะชวาอย่างเป็นทางการ และหลังจากนั้นฮอลแลนด์ก็ได้ยึดครองดินแดนแถบนี้ไต่ยาวนาน จนกระทั่งอินโดนีเซียได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์ใน ค.ศ. 1949

อย่างไรก็ตาม การยึดครองดินแดนเหล่านี้เป็นอาณานิคมก็ไม่ใช่ปราศจากการต่อต้าน เพราะชาวดัตช์นั้นไม่สามารถยึดครองหมู่เกาะอินโดนีเซียไว้ได้ทั้งหมดจนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เพราะต้องเผชิญกับการต่อต้านจากชาวพื้นเมือง โดยเฉพาะอาณาจักรอาเจห์บนเกาะสุมาตรา นั้น กองทัพของดัตช์สามารถเข้าจัดการปราบปรามได้อย่างเบ็ดเสร็จอย่างแท้จริงก็ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้เอง ดังนั้น เพื่อให้การปกครองอาณานิคมดำเนินไปอย่างสงบ ไม่ต้องเผชิญกับการต่อต้านและการปราบปรามที่ไม่มีสิ้นสุด วิธีการหนึ่งที่พวกดัตช์ใช้ก็คือ การสร้างชนชั้นใหม่กลุ่มหนึ่งขึ้นมา โดยให้คนกลุ่มนี้ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก คิดแบบชาวตะวันตก และมีทัศนคติที่ดีต่ออารยธรรมตะวันตก เพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครองหรือเป็นข้าราชการของอาณานิคม หรือทำให้ชนชั้นนำกลุ่มหนึ่งได้รับส่วนแบ่งของการทุจริตของระบบอาณานิคมด้วยส่วนหนึ่ง

การศึกษาและความรู้ใหม่ๆ ที่เดินทางมาถึงหมู่เกาะชวา โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ทำให้เกิดความตื่นตัวขึ้นในหมู่ชาวพื้น

เมืองกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเริ่มไฝ่ฝันถึงการสร้างความเจริญก้าวหน้าและความรุ่งโรจน์ทางอารยธรรมให้กับดินแดนของตน รวมทั้งเริ่มมีความไฝ่ฝันเกี่ยวกับเรื่องความเป็นชาติอินโดนีเซียและเอกราชอธิปไตยของชาติก็เริ่มถูกจินตนาการขึ้น

รถไฟและเรือเดินทะเลได้เชื่อมร้อยรัดเอาหมู่เกาะต่างๆ จำนวนมากเหล่านี้เข้าด้วยกัน จนนำไปสู่การเกิดภาษากลางขึ้นมา ที่กลายเป็นภาษาอินโดนีเซียในปัจจุบัน การคมนาคมอันนำมหัสจรรย์สำหรับชาวพื้นเมืองเหล่านี้และภาษากลางของชาวพื้นเมืองกลุ่มต่างๆ ได้นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราชอธิปไตยของชาติอินโดนีเซียในเวลาต่อมา

ภาวะการตื่นตัวเคลื่อนไหวต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมอย่างคึกคักของชาวพื้นเมืองในหมู่เกาะชวาไม่เคยมีผู้ศึกษาไว้จำนวนหนึ่ง และงานที่น่าสนใจอย่างมากคืองานของ Takashi Shiraiishi เรื่อง **An Age in Motion: Popular Radicalism in Java, 1912-1926** (1990) ที่ทำให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางความคิดและการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ของชาวพื้นเมืองชวา ส่วนนวนิยายจตุรภาคชุด The Buru Quartet ของปราโมทยา อนันต์ ตูร์ก็เป็นงานในแนวเดียวกัน คือเป็นภาพสะท้อนในรูปงานวรรณกรรมของการตื่นขึ้นของความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ชาวพื้นเมือง ก่อนจะแปรผันเป็นขบวนการปฏิวัติปลดปล่อยจากการเป็นอาณานิคมในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ปราโมทยาเขียนนวนิยายจตุรภาคชุดนี้ขึ้นในช่วงที่เขาถูกกักขังอยู่บนเกาะบูรูในช่วง ค.ศ. 1965-1979 ในฐานะนักโทษทางการเมือง ภายหลังจากโค่นล้มรัฐบาลนายพลซูการ์โนโดยนายพลซูฮาร์โต โดยต้นฉบับร่างแรกของนวนิยายชุดนี้แต่งขึ้นใน ค.ศ. 1973 ในรูปลักษณะของเรื่องที่ปราโมทยาเล่าให้เพื่อนนักโทษด้วยกันฟัง เนื่องจากนักโทษไม่ได้รับอนุญาตให้มีกระดาษ

เขียนสิ่งใดในคุก เพื่อนๆ ของเขาได้ท่องจำและเล่าเรื่อง นี้ต่อๆ กันไป ต่อมาใน ค.ศ. 1975 นวนิยายเรื่องนี้จึง ได้รับการจารึกเป็นตัวหนังสือเมื่อผู้คุมอนุเคราะห์ให้ใช้ กระดาษเขียนหนังสือได้ภายในคุกแห่งนี้

ปราโมทยาเล่านวนิยายชุดนี้จากความทรงจำ หลัง จากการเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของเขาในช่วง ต้นทศวรรษที่ 1960 จนเพียงพอที่จะได้ภาพสังคมใน อาณานิคมของเนเธอร์แลนด์ (Natherland Indies) ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 แรงบันดาลใจของปราโมทยา ในการเขียนนวนิยายชุดนี้ขึ้น มาจากชีวิตจริงของนัก ชาตินิยมอินโดนีเซียรุ่นแรกๆ (แน่นอนว่าก่อนที่ประเทศ อินโดนีเซีย หรือความคิดเรื่องชาติอินโดนีเซียจะเกิด ขึ้น) ที่ชื่อว่า Tirto Adi Suryo นักหนังสือพิมพ์ ซึ่ง เป็นผู้พิมพ์และบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันฉบับ แรกที่มีเจ้าของเป็นชาวพื้นเมือง เป็นคนแรกที่ตำหนิ การจัดบริการให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือทาง กฎหมายแก่ชาวพื้นเมือง เป็นผู้ร่วมก่อตั้งองค์กรทาง การเมืองแบบใหม่ขึ้นใน Netherlands Indies เป็นผู้ ร่วมจัดพิมพ์นิตยสารสำหรับสตรีฉบับแรก และเป็นผู้ บุกเบิกการเขียนวรรณกรรมของชาวพื้นเมืองด้วยภาษา ของตนเอง

This Earth of Mankind ซึ่งเป็นตอนแรกของ นวนิยายชุดนี้เคยได้รับการแปลและตีพิมพ์เป็นภาษา ไทยในชื่อว่า **แผ่นดินของชีวิต** โดยภักวดี วีระภาส พงษ์ (คบไฟ, 2543) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการตื่นขึ้น ของสำนักชาตินิยมของชาวพื้นเมือง โดยผ่านสายตา ของมิงเก (Minke) นักเรียนมัธยมปลายชาวพื้นเมือง คนหนึ่ง ซึ่งได้มีโอกาสเข้าไปเรียนหนังสือในโรงเรียน มัธยมปลายของชาวดัตช์ หรือที่เรียกว่า HBS ซึ่งตั้ง อยู่ที่เมืองสุบายา โรงเรียน HBS โดยปกติสงวนไว้ สำหรับชาวดัตช์เท่านั้น แต่สำหรับมิงเกนั้นนอกจาก ความสามารถทางการเรียนจะช่วยให้เขาเข้ามาเรียนใน HBS ได้แล้ว เหตุผลจริงๆ ก็มาจากเส้นของปู่ย่าตา

ยายของเขา ซึ่งมีเชื้อสายเจ้านายชวาและได้อุปถัมภ์ โรงเรียนนี้มาก่อน ส่วนสุบายาเป็นท่าเรือขนาดใหญ่ ที่มีเรือจากที่ต่างๆ จำนวนมากเข้ามาจอดแวะ รับส่ง และถ่ายสินค้า ซึ่งจำนวนมากเป็นพวกเครื่องจักรกล และผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มาจากยุโรป และรับเอาสินค้า พื้นเมืองจำพวกเครื่องเทศ ยางพารา กาแฟ น้ำตาล และแร่ดิบกลับไปยุโรป สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้สุบายาสร้าง ความประทับใจอย่างใหญ่หลวงเกี่ยวกับความเจริญ รุ่งเรืองของตะวันตกให้แก่มิงเกเหมือนกับที่เคยสร้าง ความประทับใจอย่างเดียวกันนั้นให้แก่ Kartini สาว เชื้อเจ้าวาที่แสดงความเห็นเกี่ยวกับความล้าหลัง เหมือนตกอยู่ในความมืดของชวา และความก้าวหน้า ดังแสงสว่างของตะวันตกในจดหมายถึงเพื่อนชาวตะวัน ตกของเธอ

ทัศนคติของมิงเกในเล่มแรกนี้คือเริ่มต้นตั้งแต่ การเป็นผู้นิยมตะวันตกอย่างสุดซึ้ง และพยายามลบ ภาพความเป็นชวาของตัวเองออกไปในฐานะที่เป็น ความล้าหลังน่ารังเกียจ ความนิยมตะวันตกเหล่านี้ ค่อยๆ เปลี่ยนไปเมื่อเขาได้เข้าไปผูกพันอย่างลึกซึ้งกับ ครอบครัวของ Nyai Ontosoroh ซึ่งเป็นเมียนอก กฎหมายของนักธุรกิจชาวดัตช์ Nyai Ontosoroh เป็น สตรีพื้นเมืองที่เข้มแข็งแตกต่างจากชาวพื้นเมืองทั่วไป คือเธอเป็นเด็กสาวที่ถูกพ่อขายให้กับพ่อค้าชาวดัตช์ คือ เฮอร์มาน เมลเลมา (Herman Mellema) แต่ต่อมา Nyai Ontosoroh สามารถเรียนรู้เรื่องการค้าและธุรกิจ ต่างๆ ด้วยตนเอง จนสามารถดำเนินธุรกิจแทนสามีที่ เสียสติไป มิงเกได้พบรักและแต่งงานกับแอนเนลีสส์ (Annelies) บุตรสาวของ Nyai Ontosoroh และ เมลเลมา แต่ความรักของเขาต้องเจออุปสรรค เมื่อ เมลเลมาถูกฆาตกรรมอย่างลึกลับ การตายของเขา ทำให้เกิดปัญหาตามมา เพราะทรัพย์สินที่ Nyai Ontosoroh ได้ดูแลอยู่และรวมทั้งทรัพย์สินที่เธอสร้าง ขึ้นมากับเมลเลมานั้นต้องถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนหนึ่งให้กับลูกเมียตามกฎหมายชาวดัชท์ที่เมลเลมาทอดทิ้งไว้ในฮอลแลนด์, และอีก 2 ส่วนให้กับโรเบิร์ตพี่ชายของแอนเนลีสส์ และให้กับตัวของแอนเนลีสส์ ส่วน Nyai Ontosoroh ที่เป็นเพียงเมียนอกกฎหมายชาวพื้นเมืองของเมลเลมา ซึ่งจัดการดูแลธุรกิจของเขา มาโดยตลอดไม่มีสิทธิ์ที่จะได้รับมรดกเลย ยิ่งไปกว่านั้น สิทธิที่จะดูแลลูกสาวคนเดียวของตนเองก็ยังไม่ไปไม่ได้ เพราะศาลตัดสินใจให้แอนเนลีสส์ ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องไปอยู่ในความดูแลของครอบครัวเมียของเมลเลมาที่ฮอลแลนด์ โดยศาลไม่ยอมให้ผู้ที่มีเชื้อสายดัชท์อยู่ในความดูแลของชาวพื้นเมือง แม้ว่าสายเลือดในตัวเองของแอนเนลีสส์เองครั้งหนึ่งจะเป็นชาวพื้นเมืองก็ตาม ชะตากรรมของเธอจะยิ่งน่าสลดใจมากขึ้นเมื่อในตอนต่อมา คือ **Child of All Nations** แอนเนลีสส์ถูกทอดทิ้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวในฮอลแลนด์โดยไม่มีใครสนใจ ก่อนที่จะตรอมใจตายในที่สุด

ความพยายามในการต่อสู้กับศาลชาวดัชท์ จนกระทั่งคนรักต้องถูกพรากจากไปโดยที่ไม่มีใครจะมาช่วยเหลือได้ ทำให้มิงเกได้ตระหนักถึงความอยุติธรรม การกดขี่และความชั่วร้ายของระบบอาณานิคมตะวันตกขึ้นมาทีละเล็กละน้อย เริ่มจากความอยุติธรรมที่มิงเกได้ประสบมากับตัวเองนี้เอง ได้นำเขาไปสู่การมีบทบาททางการเมืองเพื่อต่อสู้กับความอยุติธรรมของระบบอาณานิคมในเวลาต่อมา

ใน **Child of All Nations** นั้น มิงเกเริ่มเรียนรู้สังคมที่มีแต่การกดขี่ของคนผิวขาว และมีแต่ความอยุติธรรมสำหรับชาวพื้นเมืองมากยิ่งขึ้น เขาเริ่มค้นพบความทุกข์ยากของชาวพื้นเมืองในระดับที่กว้างยิ่งขึ้น โดยเขาได้มีโอกาสเข้าไปรับรู้ความชั่วร้ายของชาวดัชท์ที่ทำธุรกิจน้ำตาลขนาดใหญ่ที่ Sidoarjo ซึ่งชาวพื้นเมืองต้องถูกบังคับให้ปลูกอ้อยเพียงอย่างเดียวเพื่อขายให้กับโรงงานของชาวดัชท์ในราคาแสนต่ำ เมื่อชาวไร่ อ้อยทนกับความยากแค้นไม่ไหว และลุกขึ้นทวงถาม

ความอยุติธรรมก็จะต้องถูกทำร้ายหรือถูกสังหารอย่างง่ายดายโดยไม่มียกกฎหมายใดๆ มาให้ความคุ้มครองพวกเขาได้ ทำให้ต้องตกอยู่ในความหวาดกลัวและอยู่ในภาวะยอมจำนน มิงเกได้นำเรื่องราวความทุกข์ยาก และความอยุติธรรมที่ชาวไร่อ้อยเหล่านี้ได้รับมาเขียนเป็นบทความภาษาดัชท์ เพื่อนำไปตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ อันเป็นวิธีการหนึ่งที่เขาคิดว่าจะช่วยเหลือชาวไร่เหล่านี้ได้ โดยการเปิดเผยถึงความชั่วร้ายของธุรกิจโรงงานน้ำตาล แต่ในที่สุดแล้ว ความพยายามของเขาก็ไร้ผล เมื่อพบว่าแม้กระทั่งเพื่อนชาวดัชท์ นักหนังสือพิมพ์ที่เขายกย่องก็ยิ่งหักหลังเขา คือนอกจากจะไม่ยอมตีพิมพ์บทความแล้ว ยังได้ทำลายต้นฉบับงานเขียนของเขาเสียด้วย เพราะผลประโยชน์ของธุรกิจน้ำตาลนั้นใหญ่มากและมีอิทธิพลต่อหนังสือพิมพ์เช่นกัน

ในช่วงเดียวกันกับการที่มิงเกได้ประจักษ์ถึงความ เป็นจริงอันโหดร้ายของสังคมที่เขาอยู่นี้เอง มิงเกก็ได้รับการชักชวนจากเพื่อนลูกครึ่งชื่อ Kommer ซึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์ให้มาเขียนบทความต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงอันโหดร้ายต่อชาวพื้นเมืองเป็นภาษามาเลย์แทนภาษาดัชท์ซึ่งเขาได้ทำอยู่ แต่ภาษามาเลย์นั้นเป็นภาษาใหม่ และได้รับการดูแลแม้แต่จากมิงเกเองว่าเป็นภาษาที่ต่ำมาก ต่ำเสียยิ่งกว่าภาษาชวาที่เป็นภาษาเดิมของเขาเสียอีก ดังนั้นการเขียนด้วยภาษามาเลย์ มิใช่ด้วยภาษาดัชท์อย่างที่มีมิงเกเองสามารถทำได้ และได้รับความสำเร็จเป็นที่ภาคภูมิใจของเขาอย่างยิ่ง ในฐานะของชาวพื้นเมืองที่เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ภาษาดัชท์ จึงเป็นสิ่งที่เขายังไม่อาจจะเต็มใจยอมรับได้ Kommer เป็นคนแรกๆ ที่พูดกระตุ้นให้ มิงเกตระหนักถึงภาระรับผิดชอบของเขาเอง ซึ่งถือว่าเป็นปัญญาชนของชาวพื้นเมือง ว่าควรที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมของตนเอง เขากล่าวกับมิงเกว่า “ผู้ที่อยู่บนยอดของสังคมจะต้องเผชิญหน้ากับข้อเรียกร้องต้องการ

จากสังคมเสมอ เพราะสังคมได้ให้ฉันทานุมัติให้เขาได้
ขึ้นไปได้....สิ่งที่สำคัญก็คือ ความซื่อสัตย์ที่มีต่อประเทศ
และประชาชนของเรา” (“He who emerges at the
top of his society will always face the demands
from that society - it is his society that has
allowed him to rise....The important thing, Mr.
Minke, is loyalty to one's own country and
people.” **Child of All Nations**, p.111) ดังนั้น
มิงเกจึงควรที่จะเขียนงานเพื่อชาวพื้นเมือง มิใช่เขียน
เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากชาวต่างชาติ (“Who gives a
damn if Europeans want to read Malay or not?
Just think about it: Who will urge Natives to
speak out of their own writers, such as your-
self, won't do it?” **Child of All Nations**, p.111)

นอกจากนั้น มิงเกได้มีโอกาสรับรู้ถึง “การตื่น” ของ
คนเอเชียอีกหลายชาติที่ลุกขึ้นมาต่อต้านการกดขี่ของ
อาณานิคม ดังเช่นการที่มิงเกได้มีโอกาสพบปะและพูดคุย
แลกเปลี่ยนกับ Khouw Ah Soe นักเคลื่อนไหวชาว
จีนที่ลอบแอบเข้ามาเพื่อเรียกร้องความสนับสนุน
จากชาวจีนโพ้นทะเลในชวา เพื่อช่วยเหลือการปฏิวัติใน
จีน ทำให้มิงเกได้เริ่มรับรู้ถึงการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร
้องเอกราชของชาวเอเชีย ทั้งจากระบบการเมืองการ
ปกครองแบบเก่าและการต่อสู้กับระบอบอาณานิคม
ตะวันตก นอกจากนี้ ชาวจีนผู้นี้ยังบอกให้มิงเกมองไป
ที่ญี่ปุ่น/ “Look at Japan” (**Child of All Nations**,
p.86) ที่แม้ว่าจะเป็นชาวเอเชียที่เคยล่าหลังแต่ก็ได้ออกไป
แสวงหาความรู้และกลับมาช่วยพัฒนาประเทศของ
ตน จนกลายเป็นมหาอำนาจที่รุดหน้ากว่าชาติอื่นๆ
ในเอเชียด้วยกัน ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของชาวเอเชียที่จะ
เข้มแข็งต่อสู้และเชื่อในความสามารถของตนเอง การ
ได้สนทนากับ Khouw Ah Soe ยังทำให้ Nyai Onto-
soroh ที่รับรู้ถึงความเลวร้ายของคนผิวขาวจากประสบ
การณ์ชีวิตโดยตรงของเธอเอง ได้ข้อสรุปว่า ถึงที่สุด

แล้ว ชาวยุโรปก็ไม่ต่างอะไรกับโจรทำร้ายที่คอยปล้น
สดมภ์ นอกจากนี้ Khouw Ah Soe ยังเสนอความคิด
ต่อมิงเกอีกด้วยว่า ชาวเอเชียจะต้องช่วยกันปลุกชาติ
อื่นๆ ที่ถูกทิ้งไว้ข้างหลังให้ “หลุดสว่าง” เสียที เพราะ
แม้ว่าวิทยาศาสตร์และการเรียนรู้จะเป็นเงื่อนไขสำคัญ
ที่จะพัฒนาชาติของตนให้ก้าวหน้า แต่วิทยาศาสตร์
และการเรียนรู้ก็สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ชาว
ยุโรปสามารถเถลิงอำนาจขึ้นมาได้ (“But don't forget,
with science and learning even the most and
bestial of all animals can be made to submit.
You know what I mean: Europe.” **Child of All
Nations**, p.87) เพราะฉะนั้นจงเลิกหวังว่าเจ้าอาณานิ
คมจะมาให้การศึกษาที่ดีที่สุดแก่ชนพื้นเมือง “มีเพียงชน
ที่ถูกพิชิตเท่านั้นที่จะรู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ประเทศและ
คนของตนเองต้องการ ชาติที่เป็นเจ้าอาณานิคมนั้น
ต้องการเพียงจะดูเอาน้ำผึ้งหวานไปจากแผ่นดิน และ
สูบเอาแรงงานของผู้คนเท่านั้น ในท้ายที่สุดก็จะมีแต่ผู้
ที่มีการศึกษาในหมูชนที่ถูกพิชิตเท่านั้น ที่จำเป็นต้อง
ตระหนักถึงภาระรับผิดชอบของตนเอง” (**Child of All
Nations**, p.87-8)

อย่างไรก็ตาม บทบาททางการเมืองเพื่อเรียกร้อง
ความยุติธรรมให้แก่คนพื้นเมืองของมิงเกเริ่มขึ้นอย่าง
เด่นชัดในตอนที่ 3 เรื่อง **Footsteps** เมื่อเขาได้ละทิ้ง
สภาพแวดล้อมและผู้คนที่เขาคุ่นเคยเก่าๆ ไว้เบื้องหลังไม่
ว่าจะเป็น Nyai Ontosoroh, Kommer, Jean Marais
หรือแม้แต่เมืองสุราบายา พร้อมๆ กับการสิ้นสุดของ
ศตวรรษที่ 19 เมื่อเขาเลือกที่จะมาเรียนที่โรงเรียนแพทย์
ในปัตตาเวีย หรือ STOVIA (School for the Edu-
cation of Native Doctors) ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา
ชั้นสูงเพียงแห่งเดียวที่อนุญาตให้คนพื้นเมืองสามารถ
เข้ามาศึกษาได้ และเมื่อปัตตาเวียก็เป็นเมืองศูนย์กลาง
การปกครองอาณานิคมในขณะนั้น

ที่ปัตตาเวีย มิงเกเริ่มต้นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มาก

มาย แม้ว่าในที่สุดแล้ว เขาได้พบว่าชีวิตของการเป็นนักเรียนแพทย์เพื่อที่จะจบออกไปทำงานให้กับรัฐบาล East Indies นั้นไม่ใช่สิ่งที่เขาปรารถนา และการเรียนในโรงเรียนแพทย์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เขาต้องการ (“The medical school was not for me.” **Footsteps**, p. 55) อย่างไรก็ตาม การมาที่ปัตตาเวียก็ทำให้เขาได้มีโอกาสได้พบปะและเป็นที่รู้จักของข้าหลวงใหญ่ผู้ดูแลอาณานิคมแห่งนี้ และได้พบกับผู้หญิงชาวจีนที่จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดและชีวิตของเขา และกลายเป็นคู่ชีวิตของเขาคนต่อมา คือ Ang San Mei มิงเกพบกับเธอเมื่อเขาได้นำจดหมายของ Khouw Ah Soe ผู้ซึ่งล่องลับไปแล้วไปมอบให้กับเธอ ชีวิตของ Ang San Mei ก็ไม่ต่างกับ Khouw Ah Soe นัก กล่าวคือเป็นนักเคลื่อนไหวชาวจีนรุ่นใหม่ที่ลอบเข้ามายังชวา เพื่อที่จะเรียกร้องการสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลเพื่อผลทางการเมืองในประเทศจีน และก่อให้เกิดความไม่พอใจและการต่อต้านจากชาวจีนบางกลุ่มจนมีส่วนให้ Khouw Ah Soe ต้องเสียชีวิตไปในที่สุด แต่ Ang San Mei ผู้ยอมอยู่อย่างทุกข์ทรมานเพื่อที่จะอุทิศตนให้กับเพื่อนร่วมชาติ ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับมิงเกในการเสียสละตนเอง เพื่อต่อสู้กับความอยุติธรรมของอาณานิคม และเธอคือผู้ทำให้มิงเกได้รู้จักกับการจัดตั้งสมาคม (organization) และชักชวนให้เขาตั้งสมาคมของคนพื้นเมืองขึ้นมา เพื่อที่จะดำเนินการทางการเมืองเรียกร้องความยุติธรรมให้ตนเอง

หลังจากการที่ Ang San Mei เสียสละตนเองทำงานเพื่อสมาคมของเธออย่างหนัก ในช่วงที่ญี่ปุ่นได้บุกเข้าไปในรัสเซีย และกำลังจะคุกคามประเทศจีนของเธอ ทำให้เธอล้มป่วยและเสียชีวิตลง มิงเกที่พยายามทำให้ความหวังของ Ang San Mei ที่ต้องการให้เขาเป็นผู้ที่จะรักษาเธอ ทำให้มิงเกเขียนใบสั่งยา โดยที่ยังมิได้มีใบอนุญาต และเป็นเหตุให้มิงเกต้องถูกไล่ออกจากโรงเรียนแพทย์ในเวลาต่อมา แต่นั่นกลับเป็นสิ่งที่

ทำให้มิงเกจิตใจอย่างยิ่ง เพราะเขาไม่ต้องการที่จะเป็นหมอที่ต้องทำงานให้กับรัฐบาลเลย การตายของ Ang San Mei และการออกจากโรงเรียนแพทย์ ทำให้เขามีแรงบันดาลใจ และมีเวลาที่จะเริ่มกลับมาสนใจเหตุการณ์ทางการเมืองอีกครั้ง พร้อมกับความตั้งใจที่จะก่อตั้งสมาคมขึ้นแม้เขาเองก็ยังไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไร

มิงเก กลับมาทำงานที่เขาถนัด คือ การเขียนบทความเพื่อลงในหนังสือพิมพ์ แต่บทความที่มีเนื้อหาเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับชาวพื้นเมืองของเขา ล้วนแล้วแต่ถูกปฏิเสธจากหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นของชาวดัตช์ทุกๆ ฉบับ บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งบอกกับมิงเกว่า “ผมคิดว่าหนังสือพิมพ์ที่จะตีพิมพ์เรื่องราวเหล่านี้ยังไม่ได้ถือกำเนิดขึ้นมาเลย” (**Footsteps**, p. 180) และจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้เขาได้ข้อสรุปว่า ชาวผิวขาวนั้น “ไม่ว่าวันที่ยอมให้มีถนนที่จะนำไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าของชาวพื้นเมือง ชาวพื้นเมืองจะต้องต่อสู้เพื่อตัวเองเอาเอง นี่เป็นความจริงพื้นฐาน ที่จะต้องเผชิญ” (**Footsteps**, p. 180)

ดังนั้น เมื่อเขาได้รับการสนับสนุนจากข้าราชการชาวพื้นเมืองผู้มั่งคั่งคนหนึ่งในการก่อตั้งสมาคม ที่มีชื่อว่า Sarekat Priyayi ขึ้นได้สำเร็จโดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีเขาเป็นเลขานุการของสมาคม มิงเกจึงได้มีโอกาสทำการออกหนังสือนิตยสารรายสัปดาห์ภาษามาเลย์ ชื่อ Medan ขึ้นมาเพื่อเป็นกระบอกเสียงและเป็นที่ให้ความรู้ทางกฎหมายต่างๆ แก่ชาวพื้นเมือง ซึ่งแม้จะประสบกับปัญหาด้านการเงินบ้างในช่วงแรก แต่ Medan ก็ได้รับการยอมรับจากประชาชนมากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดแล้วมิงเกสามารถที่จะออกหนังสือพิมพ์รายวัน Medan ซึ่งถือเป็นหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกที่มีชาวพื้นเมืองเป็นเจ้าของและผู้จัดพิมพ์ โดยใช้ภาษามาเลย์ ซึ่งเป็นภาษาของชาวพื้นเมืองในการติดต่อสื่อสาร และหนังสือพิมพ์รายวัน Medan ก็ได้รับการสนับสนุน

จากชาวพื้นเมือง และกลายเป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้อย่างต่างๆ และเปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ให้กับชาวพื้นเมือง ในฐานะที่เป็นหนังสือพิมพ์ของชาวพื้นเมืองอย่างแท้จริง

มิงเก เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในฐานะบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และผู้นำในสมาคมที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมิงเกยังได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นอีกว่า การประท้วง “boycott” จะเป็นอาวุธที่สำคัญสำหรับสมาคมผู้ก่อนแอกว่า เพื่อต่อต้านผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าหรือแม้แต่รัฐบาล การดำเนินการทางการเมืองของมิงเกดำเนินไปเรื่อยๆ และพบอุปสรรคเป็นครั้งคราว เขาได้ออกหนังสือนิตยสารผู้หญิงอีกฉบับหนึ่ง โดยให้ Princess of Kasiruta ภรรยาคนใหม่ของเขาเป็นผู้ดูแล และได้ร่วมก่อตั้งสมาคมใหม่ขึ้นมาอีกสมาคมหนึ่ง คือ Sarekat Dagang Ismaliyah (Islamic Traders' Union) หรือ SDI ซึ่งเป็นสมาคมที่เปิดกว้างแก่กลุ่มคนชั้นกลางและชั้นล่างมากยิ่งขึ้น กว่า Sarekat Priyayi ที่ชื่อของสมาคมนั้นมีความหมายว่าเป็นสมาคมของพวกขุนนางข้าราชการ และเขาก็ได้ทุ่มเททำงานเพื่อการขยาย SDI อย่างหนัก และสามารถขยายสาขาของสมาคมออกไปได้ในหลายเมืองด้วยกัน อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มที่ต่อต้านและพยายามคุกคามมิงเกอยู่เช่นเดียวกัน และเป็นเหตุให้มีผู้เสนอให้เขาย้ายออกไปจากปัตตาเวียสักพักหนึ่ง แต่ชีวิตของมิงเกก็ต้องถึงจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญอีกครั้งเมื่อเขาถูกตำรวจจับในข้อหาไม่ยอมจ่ายหนี้ ซึ่งสร้างความงุนงงให้กับเขาอย่างมาก แต่เขาก็จ่ายอมที่จะถูกจับไปโดยดี และปราโมทยา ก็ปิดฉากหนังสือเรื่อง **Footsteps** ลงโดยทิ้งความสงสัยใคร่รู้ไว้กับผู้อ่านว่าชะตากรรมของมิงเกจะเป็นอย่างไรต่อไป

ตอนที่ 4 ของนวนิยายชุดนี้ คือ **House of Glass** แตกต่างจากทั้ง 3 ตอนที่ผ่านมา เมื่อผู้ที่เล่าเรื่องในหนังสือเล่มนี้ ไม่ใช่มิงเกที่ผู้อ่านคุ้นเคยอีกต่อไป ปราโมทยา ได้เปลี่ยนมุมมองของเรื่องจากมิงเกผู้ต่อสู้

เพื่อชาวพื้นเมือง มาเป็นการเล่าเรื่องจากมุมมองของชาวพื้นเมืองผู้ซึ่งรับใช้รัฐบาลของดัตช์อย่างซื่อสัตย์ผู้ซึ่งชื่อว่า Jacques Pangemanann เขาเป็นชาวพื้นเมือง Menadonese แต่ได้รับอุปการะเป็นบุตรบุญธรรมของพ่อค้าชาวฝรั่งเศส เขาจึงจบการศึกษาจากฝรั่งเศส และเข้าทำงานในกรมตำรวจที่ East Indies และมีส่วนสำคัญที่ทำให้มิงเกต้องถูกจับและเนรเทศกักขังไว้ที่เมืองอัมบอน (Ambon) เพื่อไม่ให้เขามีโอกาสเข้ามาบิบบาททางการเมืองอีก อย่างไรก็ตาม จากภารกิจของมิงเก ก็ยังก่อให้เกิดการก่อตั้งสมาคมทางการเมืองต่างๆ ขึ้นมาอีกมากมายแม้ว่าเขาจะถูกเนรเทศไปแล้ว “The organization epidemic was spreading ever more virulently. And all of this was just because of the appearance of one player on the Indies chessboard-Raden Mas Minke in 1906.” (**House of Glass**, p. 230.)

เรื่องราวของ Pangemanann ยิ่งทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความร้ายกาจของการปกครองแบบอาณานิคม ที่ใช้ทุกวิถีในการที่จะทำให้อำนาจของอาณานิคมยังคงดำรงอยู่อย่างมั่นคงได้ โดยไม่คำนึงว่าจะใช้วิธีการเลวร้ายสกปรกปานใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ Pangemanann ได้รับแต่งตั้งให้เป็นหนึ่งในคณะที่ปรึกษาของข้าหลวงใหญ่ที่ปกครอง Dutch East Indies และมีหน้าที่โดยตรงในการติดตามวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวพื้นเมือง ความขัดแย้งต่างๆ เกิดขึ้นบ่อยครั้งในใจของ Pangemanann แต่เขาก็เลือกเกียรติยศชื่อเสียงยอมรับใช้รัฐบาลอาณานิคมอย่างเต็มที่ โดยยอมละทิ้งศักดิ์ศรีและคุณธรรมต่างๆ ที่คนควรจะมีไป เรื่อง **House of Glass** จึงเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเลวร้ายของเจ้าอาณานิคมจากมุมมองของคนภายในเอง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องราวที่เล่าผ่าน Pangemanann เรื่อง **House of Glass** นี้ถือเป็นบท

สรุปที่ทำให้ผู้อ่านทราบถึงชีวิตช่วงสุดท้ายของมิงเก ผู้ซึ่ง Pangemanann ที่แม้จะเห็นว่ามิงเกเป็นเหมือนกับศัตรูที่ตนต้องเอาชนะให้ได้ แต่ก็ต้องยอมรับในที่สุดว่า “He has brought down the mighty from their thrones and raised up the lowly.” (House of Glass, p. 359) และได้สำนึกผิดในทุกสิ่งที่คุณเองกระทำไป ถึงแม้ว่าจะไม่อาจแก้ไขสิ่งใดๆ ได้แล้วก็ตาม

ภาพรวมของนวนิยายทั้ง 4 เล่มของปราโมทยาชุดนี้ จึงเต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และการเมืองของประเทศอินโดนีเซียในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ความละเอียดของข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ปราโมทยาเก็บรวบรวมมาได้ อย่างละเอียดละออเป็นอย่างดี รวมทั้งกลวิธีการเขียนของเขา ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจภาพสังคมของ Netherland Indies ที่มีลักษณะเฉพาะในสมัยนั้นได้อย่างเข้าใจ ชัดเจนมีสีสันยิ่งกว่าหนังสือประวัติศาสตร์โดยทั่วไปจะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแข่งขันระหว่างคนชาวคนพื้นเมือง และพวกลูกผสม รวมทั้งการแข่งขันในชาวพื้นเมืองด้วยกันเอง หรือเรื่องการเปลี่ยนแปลงในทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ

ความมั่งคั่งร่ำรวยของเทคโนโลยีสมัยใหม่ในสายตาของชาวพื้นเมือง ไม่ว่าจะเป็นรถไฟ จักรยาน หรือรถยนต์ และถึงแม้การเน้นถึงบริบททางประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะใน 2 เล่มท้าย จะทำให้เรื่องน่าเบื่อไปบ้าง แต่ผู้เขียนก็ได้ยังคงแทรกถึงเรื่องราวความรู้สึกนึกถึงของตัวละครต่างๆ ที่มีบุคลิกหลากหลายไว้อย่างน่าสนใจ และการทิ้งปริศนาของเรื่องราวชีวิตมิงเกไว้ในตอนที่ 3 ก็ทำให้ผู้อ่านต้องติดตามนวนิยายชุดนี้จนกระทั่งจบจนเล่มสุดท้าย

อย่างไรก็ตาม ภาพของการตื่นในทางการเมืองของชาวอินโดนีเซียเหล่านี้ก็ถูกระบายสีสันจากสายตาของชาวชวาเท่านั้น คือตัวของปราโมทยาเอง และรวมถึงตัวของมิงเกด้วย ซึ่งจินตนาการความเป็นชาติอินโดนีเซียเหล่านี้แม้จะได้นำไปสู่การปลดปล่อยอินโดนีเซียจากการเป็นอาณานิคมของดัตช์ แต่ก็ต้องไม่ลืมอีกเช่นกันว่า นี่คือจุดเริ่มต้นของการกดขี่ทางการเมืองและวัฒนธรรมครั้งใหม่ที่ชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ในอินโดนีเซียอีกจำนวนมากได้รับอยู่ในปัจจุบัน และปัญหานี้ก็กำลังกลายเป็นเปลวไฟที่ร้อนระอุสำหรับรัฐบาลอินโดนีเซียที่ครอบงำโดยชาวชวาในปัจจุบัน.